संस्कृत

क्र. नं. १०२

याज्ञिक
प्रयोग

१ भ्रातृवर्षाभिषेकः (त्रुटित)
२ पुष्पाभिषेकः

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

७०८१

(11

णावेत्रवतीस्कंभ-चास्यचवस्यपि॥ अद्रिका-चद्दमा-चैव स्कंद्रकारा हिरण्मयि॥ आपगा लोलसाभासिनी संध्या-चवडवादिनी॥ महेंद्रवाणा
शाल्मा-चमालिका मलापावनी॥ नीलकूलनकरा चैव बाहूदा चमहानदी॥ नंदी-चापरनंदा-चभुवेगवसुवाहिनी॥ एताश्चान्या
श्चराजेंद्र नद्यस्त्वां विविधोदकैः॥ सर्वपापप्रशमनाः सर्वलोकस्य मातरः॥ श्वेतोदपूर्णकलशैरभिंषिंचतु पार्थिव॥
एतैर्यथोक्तैर्नृपराजराज्ये दत्तोभिषेकः पृथिवीं समग्रां॥ ससागरां भुंक्ष्व चिरं संवंतु पार्थिव॥ एतैर्यथोक्तैर्नृपराजराज्ये दत्तोभिषे
कः पृथिवीं समग्रां॥ ससागरां भुंक्ष्व चिरं चजीव धर्मे च ते बुद्धिरतीव चास्तु॥ अग्निधाने॥ राजानमभिषिंचेत तिष्येतु श्रवणेन
वा॥ पौष्णे-चमित्रसौम्याश्विरोहिण्यामुत्तरासु च॥ हुत्वाग्निं प्रयतो लिंगाभिः सावित्र्या प्रयतः शुचिः॥ महाव्याहृतिभिश्चैव स
पाताभिर्हुतो भवेत्॥ सर्वौषधिरसैः श्लक्ष्णैर्नदीनां सलिलेन च॥ व्याघ्रचर्मण्यथासीनमासद्याभिषिंचयेत्॥ तिष्ठेत्त्र
यस्त्रुब्रूयाज्जयत्वं पृथिवीपते॥ धर्मस्ते निखिलो लोको राजन्वर्धतां पालयन्प्रजा॥ वर्धस्व च श्रियै पुष्ट्यै जयायाभ्युदयाय च॥ राजा तु
संततो गोत्रेण ततो प्रतिरथं जपेत्॥ २७॥ वैयाघ्रे तु भवेच्चर्म सासमिधो दुंबरी भवेत्॥ त्रिरेनमभिषिंच्यैव दुंदुभेनभिमंत्रयेत्॥ प्राच्यां
स्यां दिशि वसवो अभिषिंचंतु तेजसे॥ दक्षिणस्यां त्वा दिशि रुद्रा अभिषिंचंतु दक्षये॥ प्रतीच्यां दिशादित्या॥ अभिषिच्य च राजानमा
शीर्भिरभिनंद्य च॥ आ त्वाहार्षमंतरेधि इत्यथैनमभिमंत्रयते॥ अभिषेकफलमुक्तं बौधायने॥ दशपूर्वान्दशापरानात्मानं चैक
विंशति॥ पुनाति पुत्रपौत्रैः सहषष्टिवर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते॥ ब्राह्मणः सायुज्यमाप्नोतीति॥ अथ प्रतिवर्षाभिषेकः॥

(2)

॥गोपथब्राह्मणे॥ ॥अथपुष्याभिषेकस्यविधिंवक्ष्यामिसांप्रतं॥धर्मार्थकामसंयुक्तेराज्ञाकुर्यात्पुरोहितः॥सौवर्णैराज
तैस्ताम्रैः कलशैः पार्थिवैरपि॥सहस्रेणशतेनाथतोयग्रहणमिष्यते॥चतुर्णांसागराणांतुनदीनांचशतस्यतु॥अभिषेकायराज
स्तोयमाहृत्ययत्नतः॥एकद्वित्रिचतुर्णांचसागरस्थंनुपर्वमं॥ओषधीस्सर्वबीजंचस्त्रोघ्रकल्पयेत्॥सहाचैवसहदेवीचबलाऽपाति
बलातथा॥मदयंतीचविश्वेलाव्याघ्रदंतीसुमंगला॥शतावरीजयंतीचशतपुष्पासचंदना॥प्रियंगुरोचनोशीरमभृताचसस
शरिका॥अश्वत्थप्लक्षबिल्वानांन्यग्रोधपनसस्यच॥शिरीषाम्रकपित्थानांपल्लवैस्समलंकृतान्॥हेमरत्नौषधिबिल्वपुष्प
गंधाधिवासितान्॥आच्छादितान्सितैर्वस्त्रैरभिमंत्र्यपुरोहितः॥स्नापयित्वाभयतःकुर्यात्छन्नोदेवीतथैवच॥हिरण्यवर्णासु
कंथानुवाक्याद्यमेयच॥धरणीपादपीठस्थाद्दूर्वामूलांकुशान्शुभान्॥तस्योपरिभवेद्वंदेमंरौप्यमथापिवा॥अनडुत्मा
व्याघ्रासिंहानांमृगस्यचयथाक्रमं॥चत्वारिचर्माण्येतानिपृष्ठ्यादारभ्यविन्यसेत्॥चातुर्होत्रविधानेनजुहुयाच्चपुरोहितः॥
चतुर्दिक्षुस्थितैर्विप्रैर्वेदवेदांगपारगैः॥सहस्रमर्थः॥बिल्वाहारःफलाहारःपयसावापिवर्तयेत्॥सप्तरात्रंधृतोनासीत्तलेलोहा
मंत्रयोजयेत्॥गव्येनपयसाकुर्यात्सौवर्णेनस्रुवेणतु॥वेदानामादिभिर्मंत्रैर्महाव्याहृतिपूर्वकैः॥शर्मवर्मगणेश्चैवतथा
स्यादपराजितः॥आयुष्यश्चाभयश्चैवतथास्वस्त्ययनोगणः॥एतान्पंचगणान्हुत्वावाचयेत्तुद्विजोत्तमान्॥हिरण्येनाक्ष
ताश्चेणफलैश्चमधुसर्पिषा॥पुण्याहंवाचयित्वास्यआरंभंकारयेद्बुधः॥तिथिनक्षत्रसंयुक्तेमुहूर्तेकरणेशुभे॥उच्चैर्घोष

(2A)

वतीतूर्यघोषेणाभिषंच्य पुरोहितः ॥ सर्वतूर्यनिनादेन मभिषिक्तोऽथ लेखतः ॥ सिंहासनं समारुह्य पीठकं च क्रमागतं ॥ चामरं छत्र
संयुक्तं प्रतिहारविभूषितं ॥ मनद्धिय चतुष्कं च चतुर्दिक्षु प्रकल्पयेत् ॥ उपविष्टस्ततो राजा प्रजानां कारयेद्धितं ॥ अकारा
ब्राह्मणा गावस्त्रीवैश्या जडरोगिणः ॥ ततस्तु दर्शनं देयं ब्राह्मणेनो नृपेण तु ॥ श्रेणिप्रधानमुख्यानां स्त्रीजनं च नमस्कारे
त् ॥ आशिषस्ते हि दास्यंतु तुष्टा जनपदा भुवि ॥ एवं प्रजानुरक्ते न पृथिवी च वशा भवेत् ॥ पुरोहितं मंत्रिणं च सेनाध्यक्षं तथैव
च ॥ अश्वाध्यक्षं गजाध्यक्षं कोष्ठागारपतिं तथा ॥ भांडागारपतिं वैद्यं दैवज्ञं च यथाक्रमं ॥ यथार्हेण च योगेन सर्वान् संपूजयेन्नृ
प ॥ राजा पुरोहितेनास्य शेषाणां च यथाक्रमं ॥ स्नानीयराणि चान्यानि दत्वा सुखमवाप्नुयात् ॥ दूर्वा सिद्धार्थकान् सर्पिः शमी
व्रीहियवौ तथा ॥ शुक्लानि निचैव पुष्पाकृतर्यः ॥ पुष्याभिषेको माहानरम्या मूर्ध्नं दद्यात् पुरोहितः ॥ अथाद्य विहितो ह्येष
विधिः पुष्याभिषेचने ॥ राजा स्नानो महिं भुक्त्वा शक्रलोकं स गच्छति ॥ ॥ इति पुष्याभिषेकः ॥ अयं चाभिषेकः प्रतिवर्षं
महानवम्या जन्ममि द्रोत्तयो दिने प्रतिवर्षं हृषोल्लगः ॥ कार्तिक्यां प्रतिवर्षमित्यथर्वणसूत्रात् ॥ अथ सिंहासन
छत्रलक्षणं ॥ वास्तुमंजर्यां ॥ सिंहासने चोत्तमं गुल्लानां षष्ट्यादशोनं च परं वदंती ॥ ॥ दशांशवस्वरामे तो वि
हीनं व्यासे च दैर्घ्यं धसमुच्छ्रयं स्यात् ॥ मुनिभिरथ शरैर्वा भद्रभागत्रयं स्यादुदयइह विभागैर्भा विनेऽपिटमष्टो ॥ कणि

(3)

शमपिरसंशाशसप्तधाग्यासपट्टी शिवमुनिनवरत्नैर्दतिवाहैनृषधौ॥ छायं स्याद्रसभागश्चेयानिर्थितौभागेनाकक्षाशालै
युक्तं भद्रयुगेन तोरणयुतं रत्नैः शुभैराजीतं॥ कर्तव्यं नृप वक्ष्ये भं मुनिसत्ते ज्येष्ठाच्च सिंहासने कर्तव्य चयशोभिवर्धन मिभैः सि
हेन कक्षासन॥ छत्रं ज्येष्ठमशीति यैदसहितद्वासप्तमैं तिध्यमेषष्ट्यांकल्यसमेगु[illegible]रिपत्तेर्देवं शतार्धमेसमं॥ [illegible] मौलिरे॥ ॥
भद्रासनं नरेंद्रस्य क्षीरवृक्षान्नकारयेत्॥ उच्छ्रायश्च तथा तस्य अध्यर्धेन तु से[illegible]नवेत्॥ हस्तत्रयं तथा विष्क विस्तारेण च कारये
त्॥ आयामश्चास्य कर्तव्यो विस्तारेण वसंमितः॥ चतुरस्त्रं तु कर्तव्यं राज्ञो भद्रास[illegible]नं तथा॥ नोष्ठास्त्रं न तथा वृत्तं न वदीर्घं भृगूत्तम॥
स्कवर्णरूप्यताम्रैश्च चित्रं कार्यं विशेषतः॥ रत्नैः प्रशस्तैश्च तथा नरत्नप्रतिरूपकैः॥ चत्वारः पुरुषास्तत्र विन्यस्ता
भृगुनंदन॥ द्विगुणश्च तथा सिंहास्तत्र कार्या भृगूत्तम॥ हंसपत्रैर्विरचितं मयूरस्य [illegible]कस्यास्य वा॥ पक्षैस्थबलाका
या छत्रं राजं प्रस्येशते॥ मिश्रपक्षैन कर्तव्यहीनं परिमितं तथा॥ चतुरस्त्रं तु कर्तव्यं सहायैसंयुक्तं प्रभूतप्रेसवेधेनं ग
रम्यमो नत्यमोपेन्द्रं मध्यमं देशमाश्रयेत्॥ शोभते पेणस्य भृशोत्तमम्॥ कृते राजप्रशस्योस्ते छ्वक्व वस्त्रविभूषितं॥ अथ दुर्ग
विधिः॥ राजोवाच॥ तत्र दुर्गं नृपः कुर्यात्वरमामेकतमं बुधः॥ वनदुर्गं महीदुर्गं नरदुर्गं तथैव च॥ वाक्षेचैवाबुदुर्गं च गिरि
दुर्गं च पार्थिव॥ सर्वेषामेव दुर्गाणां गिरिदुर्गं प्रशस्यते॥ दुर्गं च परिखोपेतं पुराट्टालकसंयुतं॥ शतघ्नीयंत्रमुख्यैश्च
शतशोथ समावृतं॥ गोपुरं सर्वयाटं च तत्र स्यात्सुमनोहरं॥ सपताकोगजारूढो येन राजा विशेत्पुरे॥ सुशोभाश्च

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com